

ראיתי ונתון אל לבי לרשם בלי גדר בכל פעם בקצור איזה מעשיות הנעשים עמי בכל עת, יהי רצון שיהיה הכל לטובה: בשנת תק"ם נולדתי בקהלת-קדש נעמירוב בחמשה עשר בשבט. ימי מוהרנ"ת א'.

והנה השם יתברך עושה נפלאות גדולות בכל עת, וסבב כמה סבות לטובה בדרךכים נפלאים ונוראים ואף על פי שגם אחר כך בשנתקבצנו על ראש השנה תקפ"א באומאן לא פעלתי גם בן כלום לגמר הדפוס, אף על פי כן אחר כך בשבאיתי לביתי עזר לי השם יתברך והכנים מחשבות בלבי ונתן לי עצות נפלאות וכח לסבל ולהמתין לישועת השם ולבלי לפחד משום דבר מגדל הפחדים שהפחידו עלי שהוא סכנה גדולה וכו' בפרט בין שונאים כאלה וכו' והסרון כים הקשה מכלם והשם יתברך חזקני לבלי להסתכל על כל זה, והוליד אותי בדרךכים ועצות נפלאות, עד שזכיתי באותה השנה להעמיד הדפוס ולהדפיס ספרי רבנו זכרוננו לברכה ספר לקוטי מוהר"ן הראשון והתנינא, וגם ספר האלף-בית ושמות הצדיקים, והכל בתקונים נפלאים ובהוספות חדשות נפלאות ונוראות המחייב את הנפש והנה גדל הישועה הזאת של העמדת הדפוס אין כאן מקום לבאר עד היכן מגיע גם נפלא וישועה גדולה הזאת, כי היא זכות הרבים נפלא ונורא מאד שאין דגמתו לדורי דורות:

והנה תכף כשעמדתי את הדפוס ביום חמשה-עשר בשבט תקפ"א לפרט-קטן והיינו בשמחה על גדל ישועת השם אשר עזרני עד כה הזמין השם יתברך שבא על שבת קדש כבוד הרבני וכו' מורנו הרב דוד נרו יאיר בן הרב הגאון מחמלניק שהוא אחיו של כבוד רבי יוסקא נרו יאיר חתן רבנו זכרוננו לברכה ורבי דוד הנזכר לעיל בא אז מארץ ישראל והיה שלוחא דרבנן מהכולל.

ותכף כשנודע לי שבא רבי דוד הנזכר לעיל מארץ ישראל לכאן, ודרכי על פי רב להסתכל על המחשבה דבור ומעשה שהשם יתברך מזמין לי בכל יום, שבודאי יש בהם איזה רמזים לצרכי לקרבני להשם יתברך ותכף עלה על דעתי מה זאת, והבנתי שזה נשלח לי רמז להזכיר עצמי בארץ ישראל ותכף התחלתי לחשב מחשבות בענין ההשתוקקות לבוא לארץ ישראל והבנתי אז שאחר עצם רבוי המניעות שיש לי על נסיעתי לארץ ישראל, אף על פי כן אחר שזכיתי להעמיד הדפוס אחר מניעות רבות ועצומות כאלה, והשם יתברך נתן לי בחינת אריכות אפים לסבל כל המניעות והוליד אותי בדרךכים עצות נפלאות עד שגמרתי הענין תהלה לאל והעמדת הדפוס, עתה אני מבין שעל פי דרכי עצות אלו שהעמדת הדפוס בעזרת השם יתברך, בדרך הסבלנות הזאת ואריכות אפים וזריזות ומתינות אלו שעזר לי השם יתברך איך להתנהג בהם עד שהעמדת הדפוס בעזרתו וישועתו הגדולה והנוראה, על פי דרכים אלו כפי מה שאני יודע בנפשי, יכול להיות שאזכה לבוא לארץ ישראל גם בן אף על פי שיש לי מניעות וחומות ברזל כאלו וידיעה זו נתחזקה בלבי הרבה ואחר כך הייתי אצל רבי דוד הנזכר לעיל, ודבר עמי מארץ ישראל ועשה לי גם בן חשק קצת לארץ ישראל אחר כך ביום שבת בבקר דברתי בביתי עם אנשי-שלומו הרבה מגדל נוראות קדשת ארץ ישראל, ושכל התורה מלאה מארץ ישראל ושאין לישראל שום מקום בעולם כי-אם בארץ ישראל, שהיא אדמתנו וארצנו וכו' וכו' והרביתי הדבור הרבה בדבורים אמתיים כאשר הוא באמת, שכל אחד מישראל עקר תקונו שיהיה בארץ ישראל (וכבר מבאר בדברינו מזה עין שם)

אחר כך אחר פסח נודמן שהייתי בחמלניק על שבת מדי עברי לקהלת קדש בארדיטשוב לקנות ניר לצורך גמר ההדפסה ואז היה היארצייט של הרב מחמלניק והיה שם רבי דוד הנזכר לעיל, וחזרנו ונתועדנו יחד וחזר ודבר עמי בשבת קדש בשעת שתיה מי יודע אם נזכה לשנה הבאה לשתות יחד בארץ ישראל, ורמז לי מענין נסיעתי לארץ ישראל וגם זה האיר לבי מאד לארץ ישראל: ימי מוהרנ"ת ח"ב, טו-טז.

ואז עשה רבי דב סעדה עבורי פלילה השיף ליום רביעי שהוא ליל חמשה עשר בשבט, שהוא זמן לדתי והזמין כל אנשי-שלומו החשובים וגם את רבי יעקב יוסף ובנו והיינו כלנו מסבין אצלו:

ביום רביעי חמשה-עשר בשבט עשה רבי יעקב יוסף סעודה בביתו והיו אצלו כל חנ"ל ורבי דב נרו יאיר וקדם הסעודה נגמר השלום והפשרה ביניהם וגם באותה הסעודה ספרנו קצת מרבנו זכרוננו לברכה ונמשך עד הערב, ואחר כך התפללנו מנחה וערבית וכבר הייתי יגע מאד כי לא ישנתי בלילה כפי צרכי, וגם ביום לא ישנתי כלל ועל כן הנחתי עצמי תכף לישון... ואחר כך נזכרתי שעבר יום חמשה-עשר בשבט בלי שמחה פראוי והתחלתי לשמח עצמי והיה שם רבי ישעיה מטשערקאס אחד מאנשי-שלומנו, והטפתי אותו לתוך השמחה ורקדתי עמו בעל כרחו ובתחלה לא היה מרצה כלל אבל אני הכרחתי אותו הרבה ולא היה יכול לשנות רצוני, ועל ידי זה נמשך עליו שמחה אחר כך באמת, וכמבאר אצלנו מזה שמתחלה צריכין להכריח עצמו לשמחה, ואחר כך בא השמחה באמת כמו ששמעתי מפיו הקדוש בפרוש (לקוטי תנינא כ"ג) ואלו מעט הרקודין והשמחה באותו הלילה היה יקר בעיני מאד מפז ומפנינים, כי נתנאשתי מלשמח באותו העת, כי כבר נרדמתי, והשם היה בעזרי לבוא לשמחה אז שהוא אצלי דבר גדול כי כל זמן שאני זוכה להיות בשמחה, אפלו בחל, הוא אצלי יקר מאד ומצוה גדולה כי רבנו זכרוננו לברכה הזהירני מאד מאד להיות אף שמח תמיד, ולהכריח עצמנו בכל הכחות להיות בשמחה תמיד והעקר לשמח את עצמו על ידי מלי דשמוחא דיקא כמבאר אצלנו כמה פעמים (שם כ"ד) ועל ידי השמחה הזאת חנ"ל, על ידי זה זכינו לשמח אחר כך גם בשבת קדש, כי על ידי זה למדתי את רבי ישעיה חנ"ל להיות בשמחה ורקודין בשבת קדש ובפרט לענין הנסיעה לארץ ישראל היתה השמחה עקר גדול אצלי, וכל שמחה ושמחה קטנה וגדולה מעט ורב שהיו לי בדרך, הכל היו סיעתא דשמיא כדי לזכנו לבוא לשם, ובלא זה לא היה אפשר לי לבוא לשם: שם, אות לה –לו.

וזה בחינת (ראש השנה א): ארבעה ראשי שנים הן, כי בכל ראש השנה או התפלה בבחינת דין בנזכר במאמר חנ"ל לענין עקר הראש השנה. וכן בכל הארבעה ראשי שנים שהם ימי דין כי עקר ברור הדינים הוא על-ידי המוח שהוא הראש כי כלם במחשבה אתגרירו. ועל-כן בכל הראשי שנים שהם בחינת ראשים בחינת מוח אז צריכין להמתיק דינים דהינו לברר ולהוציא כל חיות הקדשה מן הקלפות. וזהו עקר המתקת הדינים בשמבטלין אחיות הקלפות שנאחזין בהם. ועקר הברור הוא על-ידי התפלה בבחינת דין של הפעל כח כנ"ל. ואז זוכין לשיר פשוט כפול משלש מרבע. וזהו בחינת ארבעה ראשי שנים בחינת שיר פשוט כפול משלש מרבע שזוכין על-ידי התפלה בבחינת דין של הפעל כח שמשותמשין עם זאת התפלה בארבעה ראשי שנים כדי לברר הדעת דקדשה מן הקלפות כדי לתקן ולהשלים הדעת דקדשה שהוא בחינת ראש בחינת ראשי שנים כנ"ל:

וזה בחינת מה שקורין שירת הים לעולם בחדש שבט דהינו סמוך לחמשה עשר בשבט שהוא ראש השנה לאילנות. כי חמשה עשר בשבט הוא סמוך לעולם לשבת שירה. ולפעמים חל שבת שירה בחמשה עשר בשבט בעצמו. כי חמשה עשר בשבט שהוא ראש השנה לאילנות לענין ערלה ונטע רבעי. שהוא בחינת תקון חטא אדם הראשון על-ידי הקול המשיקה את הגן שהוא שיר פשוט כפול משלש מרבע וכו'. וזהו זוכין על-ידי התפלה בבחינת דין של הפעל כח וכו' וכנ"ל. כל זה הוא בחינת קריעת ים-סוף, בחינת "אתה פוררת בעדך ים וכו'", כמבאר היטב במאמר חנ"ל. וזהו בחינת שירת הים כי על-ידי הפטח עז חנ"ל שעל ידו היה קריעת ים-סוף על-ידי זה זוכין לשירה בחינת שיר פשוט וכו' חנ"ל. ועל-כן קורין שירת הים בשבט הסמוך לחמישה עשר שהוא ראש השנה לאילנות שהוא בחינת תקון זה כנ"ל: לקוטי הלכות, נטע רבעי ג' – על-פי תורה ח' תנינא.

והנה הגיע יום חמשה עשר בשבט שהוא יום טוב ראש השנה לאילנות... וכשבאתי אני וחברי יעקב זאב מהשיבה בחצי היום, עשינו יום טוב ולא הלכנו בחזרה לישיבה, רק ישבנו לאכול ביחד פרות האילן ולעשות ברכות כמנהג העולם, והשתתף עמנו רבי שלמה וקסלער נרו יאיר, והביא אתו כל המיני פרות שהיה לו בביתו, כי מנהגו בכל שנה ושנה שיש לו יותר מעשרים מיני פרות האילן, וכן ר"ד עם רבי אלטר בנציון גם כן הצטרפו.

וישבו ביחד בסעודה ואני ישבתי אצלם, ודברו הרבה מהתעוררות, ומענין ראש השנה לאילנות והאדם עץ השדה, ומענין רבנו ז"ל ומוהרנ"ת ז"ל, והיה לי חיות הרבה מזה, וגם שמחנו את עצמנו, כי כבר המתקת הדינים, (כי אלו השני החדשים טבת ושבט הם קשים ודינים שולטים בהם, אבל מחצי שבט ואילך נמתקו הדינים), ובפרט אצלנו שעבר עלינו כל הזמן הזה יסורים ופחדים ובלבול המוח בלי שעור, וברוך השם שפטרנום ונצלנו מהם... והכלל כי

שמחתי מאד, והיה לי חיות הרבה בזה היום מסעודתנו וישיבתנו ביחד, וגם למדנו בליקוטי הלכות, מהלכות נטע רבעי המדבר מחמשה עשר בשבט, וזימרנו ורקדנו ובלינו את כל אחרי הצהרים בשמחה וחרות המוחין.

והנה באלו הימים עסקתי יותר בעבודת ה' ובהתעוררות, והכנתי עצמי בעבודה, ומכל שכן ביום י"ד שבט, שהוא ערב ראש השנה לאילנות, ובחמשה עשר בעצמו שהוא ראש השנה לאילנות, וגם הוא ערב ראש השנה שלי, כי זהו יום האחרון של השנה שלי שעברה: ימי שמואל פרק קסט.

סדר ט"ו בשבט

לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה וכו'. והריני מקשר...

דע, כי יעקב אבינו, כששלח את בניו – עשרת השבטים – ליוסף, שלח עמם נגון של ארץ-ישראל. וזה סוד: "קחו מזמרת הארץ בכליכם" וכו' (בראשית מג), בחינת זמר ונגון, ששלח על-ידם ליוסף, וכמו שפרש רש"י: "מזמרת" – 'לשון זמר' וכו'.

כי דע, כי כל רועה ורועה יש לו נגון מיוחד לפי העשבים ולפי המקום שהוא רועה שם, כי כל בהמה ובהמה יש לה עשב מיוחד, שהיא צריכה לאכלו. גם אינו רועה תמיד במקום אחד. ולפי העשבים והמקום שרועה שם, כן יש לו נגון. כי כל עשב ועשב יש לו שירה שאומר, שזה בחינת פרק שירה, ומשירת העשבים נעשה נגון של הרועה. וזה סוד מה שכתוב (שם ד): "ותלד עדה את יבל, הוא היה אבי יושב אהל ומקנה ושם אחיו יובל, הוא היה אבי כל תפיש כנור ועוגב". כי תכף כשהיה בעולם רועה מקנה, היה תכף כלי-זמר כנ"ל. ועל-כן דוד המלך, עליו השלום, שהיה "ידע נגון" (שמואל-א ט"ו), על-כן היה רועה (שם) כנ"ל. (גם מצינו באבות העולם כלם, שהיו רועי מקנה). וזה בחינת (ישעיה כ"ד): "מכנף הארץ זמרת שמענו", הינו שזמירות ונגונים יוצאים מכנף הארץ, כי על-ידי העשבים הגדלים בארץ נעשה נגון כנ"ל. ועל-ידי שהרועה יודע הנגון, על-ידי-זה הוא נותן כח בהעשבים, ואזי יש לבהמות לאכל. וזה בחינת (שיר-השירים ב) "הנצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיע", הינו שהנצנים גדלים בארץ על-ידי הזמר והנגון השייך להם כנ"ל. נמצא שעל-ידי הזמר והנגון שהרועה יודע, הוא נותן כח בעשבים, ויש מרעה לבהמות.

גם הנגון הוא טובה להרועה בעצמו, כי מחמת שהרועה הוא תמיד בין בהמות, היה אפשר שימשיכו ויורידו את הרועה מבחינת רוח האדם לרוח הבהמיות, עד שירעה הרועה את עצמו, בבחינת (בראשית ל"ז): "וילכו לרעות את צאן אביהם" וכו', ופרש רש"י: "שהלכו לרעות את עצמן". ועל-ידי הנגון נצול מזה, כי הנגון הוא התפרות הרוח, שמבררין רוח האדם מן רוח הבהמה, בבחינת (קהלת ג): "מי יודע רוח בני האדם העלה היא למעלה, ורוח הבהמה הירדת היא למטה", כי זהו עקר הנגון – ללקט ולברר הרוח טובה, כמבאר במקום אחר. ועל-כן על-ידי הנגון נצול מרוח הבהמיות, כי נתברר רוח האדם מרוח הבהמה על-ידי הנגון כנ"ל:

ויש חלוקים רבים בנגינה, כי יש נגון שלם, ויש נגון שהוא בכמה בבות, ויכולים לחלקו לבהמות וענגנים:

ידע, שהמלך יש לו כל הנגון בלוי בשלמות, אבל השרים אין להם רק איזה חלק בנגון, כל אחד לפי מקומו. ועל-כן אמר דניאל לנבוכדנצר (דניאל ד): "אנת הוא אילנא וכו' ומזון לכלא בה". כי נבוכדנצר שהיה מלך ויש לו כל הנגון, על-ידו נמשך כל המזון, כי המזון נמשך על-ידי הנגון כנ"ל. ועל-כן יעקב אבינו, אף שלא היה יודע אז שהוא יוסף, רק כפי מה שספרו לו השבטים הנזהגותיו של יוסף, שלח לו נגון השייך לשר במותו, כפי מה ששמע מבניו דרכיו והנהגותיו, כי יעקב רצה לפעל אצלו על-ידי הנגון מה שהיה צריך, על-כן שלח לו אותו הנגון של ארץ-ישראל. וזהו שאמר לבניו: "קחו מזמרת הארץ בכליכם", הינו שיקחו בחינת הנגון הנ"ל, שהוא בחינת 'זמרת הארץ' כנ"ל, בכלים שלהם. "והורידו לאיש מנחה, מעט צרי ומעט דבש, נכאת ולט, בטנים ושבקדים" – הם בחינת משקולות ומדות הנגון, כי הנגון נעשה מגדולי הארץ כנ"ל: לקוטי-מוהר"ן תנינא, סג.

וגם מה שאין גדלים פרות במדינות אלו הוא גם בן מחמת זה. הינו שיש כמה פרות שאין יכולים להיות גדלים כאן, והוא גם בן מחמת זה, שאין יודעים ענינים הנ"ל. כי אכן שתיה שממנה השתת העולם, משם יוצאין גידין לכל הארצות. ושלמה המלך עליו השלום שהיה חכם גדול וידע כל הגידין בפרטיות, היה נוטע עץ כל פרי כמו שדרשו רבותינו ז"ל (קהלת רבה ב' אות ז'). וגם במדינות הללו אם היו יודעין הלוך הגידים בפרטיות היטב, היו יכולים לטע גם כאן את הפרות שאינם גדלים פה. כי גם כאן אף-על-פי שהגיד החולף למדינה זו, הוא מסוגל לפרי מיחדת, עם כל זה כל הגידין מתערבין ומתחברין יחד. ועל-כן גם כאן במדינות אלו, יכול להיות בשמתיחקים מעט יכולין לטע גם שאר הפרות שאין גדלים פה. גם יש מציאות שאם היו פותחים באר באיזה צד, היו יכולין לטע ברחוק מקום משם אותן הפרות הנ"ל. גם צריכין לידע העליות והירידות של האבן שתיה, ולידע לפי הזמן, את בחינת האבן שתיה, באיזה בחינה ומדרגה הוא האבן שתיה באותו הזמן. ולפי אותה הבחינה של האבן שתיה באותו הזמן ידע איך להתנהג בענינים הנ"ל, אך כל זה נעלם ונסתר מן העולם. כי יש דברים שאסור לגלותם...: שיחות הר"ן, ס'.

ד. צריך להזהר בבנין הבית, שלא יהיה בבנינו עץ מאילני העושים פרות: ספר המדות, בית ח"ב.

לג. על-ידי צדקה הפרות מצמיחין: שם, צדקה.

כג. כשם שאסור להרג אדם, בן אסור לקוץ אילן מאכל קדם זמנו: שם, בנין.

כד. ישמור אדם את עצמו, מלקוץ איזה אילן בלא זימניה, כי זה מזיק לגדול בנין: שם.

תפילות לט"ו בשבט

ורחם עלינו והושיענו שגזפה לשמור עצמנו תמיד שלא לאכול שום פרי קודם שנתבשרה, וגם שלא נתלוש שום פרי קודם זמנה. כי אתה גלית לנו עצם ההפסד וההזק שיוכל להגיע להאדם על-ידי-זה, כי יוכל לאבד את נפשו חס ושלום על-ידי-זה. רבוננו של עולם, רחם עלינו ושמרנו והצילנו מזה ברחמיך הרבים ובחסדיך העצומים. ועזרנו והושיענו וזכנו תמיד לברך ברכת הנהגין ובפרט ברכת הפרות בכונה גדולה ועצומה, ולא נזרוק ברכה מתוך פינו חס ושלום, רק גזפה תמיד להתגבר ולהתחזק בכל עז, בכל עת שגזפה לאכול איזה פרי או ליהנות מהעולם הזה איזה הנאה, לברך הברכה בכונה גדולה כראוי, באפן שלא יזיק לנפשנו כלל כל מה שנאכל ונשתה וננהג ממנו, רק אדרבא נזכה להשלים את נפשותינו ולהוסיף בנפשנו חיות דקדשה והארה גדולה, על-ידי כל דבר שנאכל ונשתה ממנו. ותעזרנו ותושיענו שיהיו כל אכילותינו ושתיותנו וכל הנאותנו בקדשה ובטהרה גדולה לשמך לבד בלי שום הנאת הגוף כלל, ונהיה בכלל הצדיקים האוכלים לשובע נפשם דקדשה:

אנא יהוה, מלא רחמים, עזרנו ושמרנו מעתה שלא נאבד עוד כלל על-ידי תאוות רעות חס ושלום, רק גזפה מעתה לשבר ולבטל מאתנו כל התאוות רעות. ותצוה ברחמיך להחזיר ולהשיב לנו כל האבדות שאבדנו מכבר, הן בגלגול זה הן בגלגולים שעברו... ותשיב לנו את כל אבדותינו שאבדנו מעולם עד היום הזה. אלהינו ואלהי אבותינו תקע בשופר גדול לחרותנו ושם גם לקבץ גליותנו, וקרב פזורנו מבין הגוים ונפוצותינו בנס מירבתי ארץ, וקבצנו יחד מהרה מארבע כנפות הארץ לארצנו, ויקים מהרה מקרא שכתוב, והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והגדחים בארץ מצרים והשתחוו ליהוה בהר הקדש בירושלים. ונאמר, ואדני אלהים בשופר יתקע והלך בסערות תימן יהוה צבאות יגן עליהם, בן תגן על עמו ישראל בשלומה. עושה שלום במרומי הוא ברחמי יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן: לקושי תפילות תנינא, מד.

ובכן תעזרנו ברחמיך הרבים, שגזפה לשבר את תאוות אכילה בתכלית באמת, עד שלא יהיה לנו שום תאוה גשמיית לאכל ולשבע בשביל תאוות והנאת הגוף חס ושלום, רק כל אכילתנו ושתיתנו יהיה הכל לשמך באמת, כדי שיהיה לנו כח לעסק בתורתך באמת, ונזכה לאכל בקדשה ובטהרה למען שמך לבד. ותהיה בעזרנו ותשמרנו ברחמיך הגדולים, ותצילנו מכל מיני מאכלות אסורות, הן מאסורין דאורייתא, הן מאסורין דרבנן. ותשמר אותנו תמיד, שלא יארע לנו שום מכשול לעולם חס ושלום, ולא יבוא לתוך פינו שום מאכל האסור לנו. כי אתה ידעת רבוננו דעלמא בלא, שאי אפשר לבשר ודם להזהר ולהשמר בעצמו מכל מיני מאכלות אסורות ומתערובותיהם, אשר פרטיהם

וְדִקְדוּקֵיהֶם רַבִּים מְאֹד וְעֲצָמוּ מִסֶּפֶר, וְאַתָּה יוֹדֵעַ גְּדֹל הַפָּנִים הָעֲצוּם הַפּוֹגֵם בְּנַפְשׁ יִשְׂרָאֵל עַל־יְדֵי מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת חֵם וְשָׁלוֹם. עַל בֶּן רַחֵם עָלֵינוּ לְמַעַנְךָ, וְעֲזָרְנוּ וְהוֹשִׁיעֵנו וְשָׁמַר אֶת נַפְשֵׁנוּ, שֶׁנִּזְכָּה לְהִיּוֹת נְצוּלִים וּפְרוּשִׁים וּמְבַדְּלִים לְגִמְרֵי מְכַל מִינֵי מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת, מְגַבְּלוֹת וּמִרְפּוֹת, מְשַׁקְּצִים וּמְרַמְשִׁים... וּתְקַנֵּים בָּנוּ מִקְרָא שְׁכָתוֹב, וְהִיָּיתָם לִי קְדוּשִׁים, כִּי קְדוּשׁ אָנִי: לְקוּמִי תְפִילוֹת, יו.

חֲמַל וְרַחֵם עַל נַשְׁמוֹתֵינוּ וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית־יִשְׂרָאֵל, עַל כָּל נַשְׁמוֹת וְרוּחוֹת וְנַפְשׁוֹת הַחַיִּים וְהַמֵּתִים, וְתֵן לָנוּ בַּעַל שְׂדֵה אֲמָתִי שְׂיִיכַל לַעֲסֹק בְּתַקוֹן נַפְשֵׁנוּ וְרוּחֵנוּ וְנַשְׁמוֹתֵינוּ, שְׂיִהְיֶה לוֹ כַח לְתַקֵּן כָּל הַנַּשְׁמוֹת שֶׁל הַחַיִּים וְהַמֵּתִים, לְהַכְנִים כָּל הַנַּשְׁמוֹת מִחוּץ לַפָּנִים לְתוֹךְ הַשְּׂדֵה הַקְּדוּשָׁה, וְלַעֲסֹק בְּכָל תְּקוּנָתָם וּצְרִיכָתָם, לְזוּרְעַם וּלְנוֹטְעֵם וּלְהַשְׁקוֹתָם וּלְגַדְּלָם וּלְהַצְמִיחָם וּלְהַרְבּוֹת פִּירוּתֵיהֶם, וְלִתֵּן הִרְחָקָה בְּרָאוּי בֵּין כָּל הָאֵילָנוֹת וְהָעֲשָׂבִים שֶׁלֹּא יִכְחִישׁוּ אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ חֵם וְשָׁלוֹם, וַיִּקְיָם מִהֲרָה מִקְרָא שְׁכָתוֹב, יֵשֶׁם מִדְּבַר לְאַגָּם מִים וְאֶרֶץ צִיָּה לְמוֹצָאֵי מַיִם. וַיּוֹשֶׁב שָׁם רַעֲבִים וַיְכַוְּנוּ עִיר מוֹשָׁב. וַיִּזְרְעוּ שְׂדוֹת וַיִּטְעוּ כֶּרְמִים וַיַּעֲשׂוּ פְרִי תְבוּאָה. וַיִּבְרָכֵם וַיִּרְבּוּ מְאֹד וּבִהְמָתָם לֹא יִמָּעִיטוּ: שם, סה.

הלכות ומנהגים

יום ט"ו בשבט אף כי הוא מימי השוכבי"ם אין בו תענית כי הוא ראש השנה לפירות האילן, ובתקון המעשה אשר יעשה היום על הפירות בו נעשה תקון צדיק חי העולמים בסוד הנזכר בזוהר בראשית, ³⁹ ביומא תליתאה עבדא ארעא איבין מחילא דהאי צדיק דכתיב ויאמר אלהים תדשא הארץ וגו' עץ פרי דא עץ הדעת טוב ורע דאיהו עבד איבין ופירין עושה פרי דא צדיק יסוד דעלמא כו'.

ומנהג טוב להולכים בתמים להרבות בפירות בעצם היום הזה ולומר דברי שירות ותשבחות עליהן כאשר הנהגתי לכל החברים אשר עמדי, ועם כי בדברי כתבי הרב זלה"ה לא נמצא מנהג זה מכל מקום לדעתי תקון נפלא הוא בנגלה ובנסתר.

טעם שהנהגה מהעוד"ז בלא ברכה נקרא גזלן

כי הנה הובא בירושלמי פרק עשרה יוחסין ז"ל: ישמעו ענוים וישמחו אמר ר' איבון עתיד אדם לתת דין וחשבון על שראה מיני מגדים ולא אכל, רבי אלעזר הוה מצמצם פריטי למיכל בהון מכל מילי חדש ע"כ, וטעם הדבר שכשם שהנהגה מן העולם הזה בלא ברכה נקרא גזלן מפני שעל ידי הברכה גורם להמשיך שפע עליון על ידי כח הברכות והשר הממונה על אותו הפרי הוא מתמלא משפע זה כדי לגדל הפרי שנית, ולכן הנהגה בלא ברכה גזלן הוי כי אכל הבריה שהרוחניות היה שורה בה וכלה ומנע כח ההוא מן העולם והיה ראוי לו להמשיך ברכה מלמעלה, והכח הממונה על זה בטל וריק מאותו השפע שהיה בידו ולכן נקרא גזלן.

סגולת עשיית התקון בט"ו בשבט לתקן פגם הברית

י. ונוסף גם הוא כי בשפר התקון הלז מעוות לו יוכל לתקון את פגם הברית אשר לא נאמנה בבריתו, והיה בעשותו התקון לעץ פרי מחץ מכתו ירפא בפגם הצדיק עושה פרי בצרוף סגולת הימים ההם הנזכרים ונעשים לתקון פגם הברית כמו שנתבאר בפרק א'.

יא. ומורי ז"ל היה אומר לכוין באכילת פירותיהן לתקון חטא אדם הראשון אשר חטא בפירות האילן, כי אף כי כל ימי שנה כל כוונותינו לתקון זה מכל מקום חביבה מצוה בשעתה זה היום תחלה וראש לפירות האילן.

יב. ואולם אף כי מצות היום להרבות בברכות מכל מקום הירא את דבר ה' יהיו עיניו בראשו לבל יכשל בתקונו בברכה שאינה צריכה כאשר פשתה המספחת הזאת ברבת בני עמינו בשבתות וימים טובים לאפושי ברכות חנם, וכדי להשלים מאה ברכות מי שיש לו מיני פירות שברכותיהן שוות מביאן לפניו אחת אחת זה אחר זה לברך על כל אחת ואחת.

כו. וירא שמים לא יברך על הדבר כגון אגוזים ולוזים עד שיראה הגרעין שבתוכו שמא התליע או נרקב ונמצא שבירך לבטלה אם אין עוד מאותו המין לפניו כמו שכתב בספר החסידים סימן תתמ"ט.

י] ישים לב במיוחד ביום זה לאכול פירות כשרים ללא חשש. דהיינו שאינם ערלה. שהם מעושרים, שאין בהם חשש שביעית וכמובן שנקיים מתולעים.

רמז נתנו לסדר הברכות: מג"ע א"ש דהיינו אם יש לפניו מינים שונים ורוצה לאכול מהם – יקדים לברך כסדר הזה: המוציא, מזונות, גפן, עץ, אדמה, שהכל. אם יש לפניו פירות משבעת המינים יברך עליהם תחילה:

שימו לב! כל ברכה מברכים רק פעם אחת, אפילו אם יש כמה סוגים של פירות ששייכים לאותה ברכה {

פסוקים מדרשים וברכות

חטה-שעורה

יקחו מאכל העשוי מן החטה או שעורה – עוגות וכו' ויברכו עליו:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא מיני מזונות.

אחר שיאכלו מעט יאמרו פסוקים בענין חיטה ולחם:

ספר דברים פרק ח': (ו) ושמרת את מצות יהוה אלהיך ללכת בדרךיו וליראת אתו: (ז) כי יהוה אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר: (ח) ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש: (ט) ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל ומתריה תחצב נחשת: (י) ואכלת ושבעת וברכת את יהוה אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך: (יא) השמר לך פן תשכח את יהוה אלהיך לבלתי שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו אשר אנכי מצוה היום: (יב) פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבעת: (יג) ובקרך וצאנך ירבצו וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה: (יד) ורם לבבך ושכחת את יהוה אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: (טו) המוליכך במדבר הגדל והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים המוציא לך מים מצור החלמיש: (טז) המאכלך מן המדבר אשר לא ידעון אבותיך למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באחריתך: (יז) ואמרת בלבבך בחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה: (יח) וזכרת את יהוה אלהיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל למען הקים את בריתו אשר נשבע לאבותיך ביום הזה:

בזמן שהדגן רב בעולם, זה סימן ללדת זכרים, ובזמן שהיין רב בעולם, זה סימן ללדת נקבות: ספר המידות, בנים יח.

טעם דגן מביא דעת לאדם: שם, דעת ה.

שעורה

יוכל לקחת בירה או דבר אחר משעורה.

גפן

יברכו על כוס יין או מיץ ענבים: ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן.

חמרא וריחני פקחין: ספר המידות, דעת ו.

טוב לומר מזמור תהילים זה (תהלים פרק קד):

ברכי נפשי את יהוה יהוה אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת: (ב) עטה אור כשולמה נוטה שמים פריעה: (ג) המקרה במים עליותיו השם עבים רכובו המהלך על כנפי רוח: (ד) עשה מלאכיו רוחות משרתיו אש להם: (ה) יסד ארץ על מכוניה כל תמוט עולם ועד: (ו) תהום כלבוש כסיתו על הרים ועמדו מים: (ז) מן גערתך ינוסון מן קול רעמה יחפזון: (ח) יעלו הרים ירדו בקעות אל מקום זה יסדת להם: (ט) גבול שמת כל יעברון כל ישכון לכסות הארץ: (י) המשלח מעינים בנחלים בין הרים יחלכון: (יא) ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאים: (יב) עליהם עוף השמים ישכון מבין עפאים

יתנו קול: (יג) משקה הרים מעליותיו מפרי מעשיך תשבע הארץ: (יד) מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבדת האדם להוציא לחם מן הארץ: (טו) ויין ישמח לבב אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב אנוש יסעד: (טז) ישבעו עצי יהודה ארזי לבנון אשר נטע: (יז) אשר שם צפרים יקננו חסידה ברושים ביתה: (יח) הרים הגבהים ליעלים סלעים מחסה לשפנים: (יט) עשה ירח למועדים שמש ידע מבואו: (כ) תשת חשך ויהי לילה בו תרמש כל חיתו יער: (כא) הכפירים שאגים לטרף ולבקש מאל אכלם: (כב) תזרח השמש יאספון ואל מעונתם ירצון: (כג) יצא אדם לפעלו ולעבדתו עדי ערב: (כד) מה רבו מעשיך יהודה כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנניך: (כה) זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדלות: (כו) שם אגיות יחלכון לויתן זה יצרת לשחק בו: (כז) כלם אליך ישברון לתת אכלם בעתו: (כח) תתן להם ילקטון תפתח ירך ישבעו טוב: (כט) תסתיר פניך יבהלון תספ רוחם יגועון ואל עפרם ישובו: (ל) תשלח רוחך יבראון ותחדש פני אדמה: (לא) יהי כבוד יהודה לעולם ישמח יהודה במעשיו: (לב) המביט לארץ ותקעד יגע בהרים ויעשנו: (לג) אשירה ליהודה בחיי אומרה לאלהי בעודי: (לד) יערב עליו שיחי אנכי אשמח ביהודה: (לה) יתמו הטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את יהודה הללו יה:

דבורים על חשיבות הברכות ופירות ארץ ישראל

קיצור לקו"מ תורה פח

א. צריך לזהר מאוד שלא לאכל פרי קדם שנתבשל כל צרכו על האילן, כי יכול לאבד נפשו על-ידי-זה, גם אסור לתלש פרי קדם בשולו בשם שאסור לקוץ אילן קדם זמנו:

ב. בשמכרך הברכה על הפרי בכונה גדולה וביראת שמים בראוי, על-ידי-זה זוכה להנצל שלא לאבד נפשו על-ידי הפרי שלא נתבשל, ומאד צריכין לזהר בברכת הנהנין, בפרט בברכת הפרות, כי יש בהם אבדות הרבה שצריכין לבררם ולהעלותם:

ג. יש שאובדים אבדות על-ידי התאוות, בחינת: "תאות רשעים תאבד" (תהלים ק"ב ו). ואפלו מי שהוא צדיק אובד גם בן לפעמים בחינת: "יש צדיק אבד בצדקו" (קהלת ז' טו). ואפלו הצדיקים החופרים ומבקשים אחר אבדות, אובדים גם בן לפעמים בחינת: "יחפרו ויאבדו" (תהלים פ"ג יח). ודע שיש מלאך ותחתיו כמה ממנים, וכלם אווזים בידם שופרות וחופרים תמיד ומבקשים אחר אבדות, ותוקעים תקיעה תרועה תקיעה, וכשמוצאים איזה אבדה נעשה רעש ושמחה גדולה:

לקוטי הלכות

עקר גלות מצרים היתה לתקן ולזכר ולברר ניצוצי קרי של אדם הראשון שמשם עקר כל האבדות כנ"ל. ועל-בן היתה הנאלה בחדש האביב דיקא, דהינו בזמן שהתבואה וכל הצמחים מתבשלים, כמו שכתוב, היום אתם יוצאים בחדש האביב. וכתב, שמור את חדש האביב. כי כבר מבאר לעיל שבהפרות והצמחים יש בהם אבדות הרבה. שמחמת זה אסור לאכל פרי קדם שנתבשל וכו' כנ"ל. ועל-בן יציאת מצרים שהוא בחינת תקון האבדות כנ"ל, כי הגלות הוא בחינת אבדה, כמו שכתוב, צאן אבדות היו עמי וכו' (ירמיה ג). וכתב, ואבדתם בגוים וכו'. והנאלה היא בחינת מציאת האבדה ותקונה. ועל-בן היתה הנאלה בחדש ניסן בזמן האביב דיקא, כי בזמן האביב, דהינו בעת שהתבואה והצמחים מתבשלים אז הוא זמן מציאת האבדות הנזכרות לעיל, כי זה עקר בחינת גדול כל הצמחים בכל שנה ושנה שהכל הוא בשביל האבדות הנזכרות לעיל שגלמין בכל הצמחים והפרות שמתבררין ועולין בכל שנה בעת צמיחתם. ועל-בן אז הוא זמן יציאת מצרים שיוצאין מגלות מצרים ועושין אז פסח בכל שנה, כי אז דיקא בזמן האביב עולין ומתבררין הניצוצות שהם האבדות שזוהו בחינת יציאת מצרים כנ"ל. וזהו שכתוב בשיר השירים בשמך מנאלת מצרים, הנצנים נראו בארץ וכו' התאנה חנטה פגיה והנפנים סמדר נתנו ריח קומי לך וכו'. כי הנאלה תלויה בזה שהנצנים נראו בארץ וכו', דהינו שהצמחים עולין מן הארץ, שזוהו בחינת מציאת האבדות, שזוהו בחינת יציאת מצרים כנ"ל. ועל-בן נקראת הנאלה בשם מציאה, כמו שכתוב, כענבים במדבר מצאתי ישראל. כבכורה בתאנה בראשיתה (הושע ט) וכו', הינו כנ"ל: כי עקר מציאת האבדות הם על-ידי בחינת פגות אלול שעל-ידי זה זוכין למצא וזוהו בקדשה וכו' כנ"ל. ובזמן אלול הם בחינת התורה קרא את יהושע (בסימן ו לקומי חלק א), עין שם. כי שם מבאר שזוהו סוד פגות אלול, עין שם היטב. וכלל התורה הוא שצריכין לשוב בתשובה. ואז זוכין לכבוד אלקי...

ולבאר הענין יותר, כי גדול הפרות והצמחים בכל שנה הוא בבחינת מציאת האבדות וכו' כנ"ל, כי האבדות הם בחינת ניצוצות הקדושים שנאבדו ונדחו למקום שנאבדו ונדחו על-ידי התאוות רעות כנ"ל. שצריך כל אחד להשתדל לחפשם ולבקשם מאד. וה' יתברך ברחמיו בכל שנה מסבב סבות בתחבולותיו שעל-ידי כח הצדיקים והכשרים אמתיים שבכל דור מתקנים העולם

ומגדל הצמחים בכל שנה שעקר צמיחתם וגדולם הוא כפי ברור האבדות הנזכרות לעיל שרבים נעלמים בהפרות והצמחים כמובן מדבריו הנזכרים לעיל, כי הניצוצות שהם בחינת האבדות הנזכרות לעיל, אי אפשר לבררם בפעם אחת ולא בשנה אחת, רק צריכין ברורים הרבה וחפוש ובקשה הרבה בכל יום ובכל שבוע ובכל חודש ובכל שנה. וכמובן מזה בכתבי האר"י ז"ל. ומשם גדלים כל הפרות והצמחים בכל שנה: לקו"ה ברכת הפירות ה', אות ה-ז.

אוצר היראה

צריך כל אדם לזהר לברך ברכת הפרות בכונה גדולה, כדי שיוכל למצא בחינת האבדות הנ"ל שצריכין לזהר מאד לבקשם היטב, כי זה כל האדם שגברא רק בשביל זה לבקש ולחפש אחר האבדות שהם בחינת ניצוצות הנפולין הנ"ל, וכשיבקש ויחפש היטב, בודאי ימצא, כמאמר רבותינו ז"ל: יגעתי ולא מצאתי, אל תאמין. ועקר קבוצת כל האבדות והחזרתם את הקדשה הוא להשיבם לקדשת ארץ ישראל, כמו שכתוב: "אם יהיה נדחה בקצה השמים וכו', והביאך אל הארץ וכו'", וכתוב: "ובאו האבדים בארץ אשור וכו' « והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלים". ועל-כן פרות ארץ ישראל, הינו שבעה מינין שגשגתבה בהן ארץ ישראל, קודמין לברכה, וכן כל הברכות נלמדין מברכת המזון, ועקר ברכת המזון הוא על ארץ ישראל כנ"ל כמה פעמים. כי זה עקר הברכה, לגלות קדשת ארץ ישראל, ששם השבת כל האבדות למקומם כנ"ל. ועל-כן כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה, כי אלו האבדות הם מפזרין ונדרחין בכל העולם, ועל-ידי שמזכירין בברכה "מלך העולם", הינו שמלכותו בכל משלה ובכל מקומות ממשלתו, ואין שום ניצוץ נאבד ונדרח ממנו לעולם, על-ידי זה בעצמו יכולין למצא האבדות מכל מקום שהם (ברכות, אות ס')

לקוטי תפילות

ורחם עלינו והושיענו שגזקה לשמור עצמנו תמיד שלא לאכול שום פרי קודם שנתבשלה, וגם שלא נתלוש שום פרי קודם זמנה. כי אתה יהוה גלית לנו עצם ההפסד וההזק שיוכל להגיע להאדם על-ידי זה, כי יוכל לאבד את נפשו חס ושלום על-ידי זה. רבוננו של עולם, רחם עלינו ושמרנו והצילנו מזה ברחמיך הרבים ובחסדיך העצומים. ועזרנו והושיענו ונבנו תמיד לברך ברכת הנהנין ובפרט ברכת הפרות בכונה גדולה ועצומה, ולא נזרוק ברכה מתוך פינו חס ושלום, רק נזכה תמיד להתגבר ולהתחזק בכל עז, בכל עת שגזקה לאכול איזה פרי או ליהנות מהעולם הזה איזה הנאה, לברך הברכה בכונה גדולה כראוי, באפן שלא יזיק לנפשנו כלל כל מה שנאכל ונשתה ונהנה ממנו, רק אדרבא נזכה להשלים את נפשותינו ולהוסיף בנפשנו חיות דקדשה והארה גדולה, על-ידי כל דבר שנאכל ונשתה ממנו.

יקדים פירות ארץ ישראל כלומר שבעת המינים. אם יש זית – יברך עליו תחילה כי הוא הקודם. וכשמברכים עליו פוטרים את כל פירות העץ שעל השולחן. אם לאו יברך על תמר או תאנה או רימון.

על כל פרי העץ מברך:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם בורא פרי העץ:

על פרי האדמה מברך: ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי האדמה.

ברכת שהחיינו

הלובש מלבוש חדש וכן האוכל פרי חדש הגדל בזמן קבוע בשנה ומתחדש משנה לשנה מברך (ולא על פרי מיובש ישן):
ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:

טוב לומר מדרש או פסוקים על פירות ארץ ישראל אחרי הברכה והאכילה:

"ארץ זבת חלב ודבש" ארץ שפירותיה שמנים כחלב ומתוקים כדבש: פעם אחת נכנס רבי לבני-ברק ומצא שם אשכול ענבים רובץ כעגל בן שלש שנים. פעם אחת הלך רבי יהושע לסכנין ומצא עז רבוצה תחת התאנה וחלב שותת ממנה ודבש יוצא מן התאנה ומתערבין זה בזה."

"זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך" כשם שהשמן מאיר – כך ביהמ"ק מאיר לכל העולם. שנאמר (ישעיה ס) "והלכו גוים לאורך", לכן נקראו אבותינו זית רענן שהם מאירים לכל באמונתם" (שמות רבה פרשה לו)

שמן זית מפקח הלב: ספר המידות, דעת טו.

תמר

דרש רבי חייא בר לולייני: מאי (תהלים צ"ב) "צדיק – בתמר יפרח כארז בלבנון ישגה", אם נאמר תמר למה נאמר ארז, ואם נאמר ארז למה נאמר תמר? אילו נאמר תמר ולא נאמר ארז הייתי אומר: מה תמר אין גזעו מחליף – אף צדיק חס וחלילה אין גזעו מחליף, לכך נאמר ארז. אילו נאמר ארז ולא נאמר תמר, הייתי אומר: מה ארז אין עושה פירות – אף צדיק חס וחלילה אין עושה פירות, לכך נאמר תמר ונאמר ארז. (תלמוד בבלי מסכת תענית דף כה עמוד א)

תמרים מבטלין דאגה: ספר המידות, עצבות לה.

תאנה

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מאי דכתיב "נוצר תאנה יאכל פריה"? למה נמשלו דברי תורה תאנה? מה עץ תאנה זה כל זמן שאדם ממשמש בה מוצא בה תאנים. אף דברי תורה כן כל זמן שאדם הוגה בהם מוצא בהם טעם טוב.

רמון

אמר ריש לקיש: פושעי ישראל אין אור גיהנם שולטת בהן קל וחומר ממזבח הזהב, מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב עמד כמה שנים ולא שלטה בו האור, פושעי ישראל שמלאין מצות כרמון שנאמר (שיר השירים ו'): "כפלה הרמון רקתך". ואמר רבי שמעון בן לקיש: אל תיקרי רקתך אלא ריקתך, שאפילו ריקנין שבך מלאין מצות כרמון – על אחת כמה וכמה " (עירובין דף יט עמוד א)

אמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ח), ושבחתי אני את השמחה אשר אין טוב לאדם וכו' כי אם לאכל ולשתות ולשמח, שדרשו רבותינו זכרוננו לברכה, לאכל ולשתות ולשמח בשבתות וימים טובים, כי באמת מי שהוא בכלל האמונה הקדושה האמתית יש לו לשמח כל ימיו בכל עת ובכל רגע, כשיזכר את עצמו הטובה והחסד הנפלא שעשה השם יתברך עמנו על ידי משה רבנו עליו השלום אשר פתח את עינינו והמשיך עלינו את האמונה הקדושה להאמין בה ובמשה עבדו, לקיים תורתו ומצותיו הקדושים בכל יום, אשר אפלו פושעי ישראל מלאים מצות כרמון וכלנו מאמינים באלקים חיים ומלך עולם, חי לעד וקיים לנצח אדון כל לעלא מן בלא ולית לעלא מנה. יתברך שמו בפי כל חי לנצח ואי אפשר לבאר בכתב ובעל פה עצם השמחה הזאת כי לגדלתו אין חקר כי השמחה הזאת הוא לכל חד בפנים מה דמשער בלבה בבחינת נודע בשערים בעלה וכו', כמבאר מזה במקום אחר: ה' תפילה ד', אות ח'.

תפילה קצרה:

עזרני וזבני והורגני הדרך לזכות לזה באמת, שאזכה בכל עת אשר ירצו להתגבר עלי חס ושלום עצבות ומרה שחורה ויגון ואנחה, עלי ידי עונותי ופשעי הרבים והעצומים מאד, וירצו להחליש את דעתי ולרשל את ידי כאלו אפס תקוה חס ושלום, שתעזרני ותושיעני בחסדיך הרבים והגדולים, להתגבר עליהם בכל עז ותעצומות, ולכלי לפל בדעתי בשום אופן בעולם, רק להתחזק ולהתגבר בכל הפחות לחפש ולעני ולבקש ולמצא בי זכות ונקודות טובות שזכיתי לעשות מעודי עד היום הזה, כי באמת גם בעצם פחיתותנו ושפלותנו ובעצם רבוי פגמנו, אף על פי כן חסדיך גבר עלינו, וזכיתנו ברחמיך בכל עת לחטף בכל פעם איזה מצות ומעשים טובים. וכאשר אתה מושב ומפאח ומחבב את בנסי ישראל בגלותם ושפלותם, כפלה « הרמון רקתך, אפלו פושעי ישראל מלאים מצות כרמון. ואם גם המצות בעצמן שאנו עושין הם מלאים פסלת, פניות ומחשבות זרות ובלבולים, ועדין לא עשינו מעולם שום מצוה בשלמות, אף על פי כן, אי אפשר שלא יהיה בהם איזה נקודות טובות, כי בכל מצוה ומצוה שזכינו כל אחד ואחד לעשות

לפַעַמִּים, הֵן צִיצִית או תְּפִלִּין, או קִבְּלַת שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, או אֵיזָה צִדְקָה וּנְמִילוֹת חֶסֶד, וְהִרְחָקוֹת מַאֲכָלוֹת
אֲסוּרוֹת, וְכו' וְכו', בּוֹדֵאֵי יֵשׁ בְּכָל מַצְוָה וּמַעֲשֵׂה טוֹב אֵיזָה נִקְדָּה טוֹבָה עַל כָּל פְּנִים. וְעַל־יְדֵי אֵלוֹ הַנִּקְדוֹת טוֹבוֹת רָאוּ
לָנוּ לְשַׁמֵּחַ כָּל יָמֵינוּ לְעוֹלָם, אֲפֹלוּ בַּעֲצָם גְּרִיעוֹתֵינוּ, מִה שְׁזָכִינוּ לְגֵרֵם נַחֲתָרוּחַ לְפָנֶיךָ בְּאֵיזָה נִקְדוֹת טוֹבוֹת שְׁזָכִינוּ כָּל
יָמֵי חַיֵּינוּ. וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכָּה לְכַנֵּס לָכֶף זְכוֹת בְּאַמֶּת, וּלְשַׁמֵּחַ אֶת נַפְשֵׁנוּ תָמִיד, בְּאַפֶּן שְׁנִזְכָּה לְשׁוֹב בְּתִשׁוּבָה שְׁלָמָה
בְּאַמֶּת עַל־יְדֵי־זֶה. כִּי אֲנִי מֵאֲמִין בְּאַמוּנָה שְׁלָמָה שְׁעַל־יְדֵי הַדֶּרֶךְ וְצִנּוֹר הַחֶסֶד הַנִּפְלָא הַזֶּה, יֵשׁ תִּקְוָה גַּם לִי, וְאַפֹּלוּ לְכָל
פוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל הַגְּרוּעִים מְאֹד, לְזְכוֹת מַעֲתָה לְתִשׁוּבָה שְׁלָמָה בְּאַמֶּת וְלִהְיוֹת בְּשִׁמְחָה תָּמִיד:

אָנוּ

וְאַנּוּזִים זֶה בַּחֲנִינָת אֵל גִּנַּת אָנוּ יִרְדֵּתִי וְכו', וּפִרְשׁ רַש"י לָמָּה נִמְשָׁלוּ יִשְׂרָאֵל בְּאַנּוּז, מִה אָנוּ קָלַפְתּוּ קֶשֶׁה וּבִתְּחוּבוֹ
מְגוּרוֹת שֶׁל מַאֲכָל כֶּךָ יִשְׂרָאֵל וְכו', אֲפֹלוּ פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל מִלְּאִים מַצּוֹת כְּרָמוֹן וְכו'. דְּבָר אַחֵר, מִה אָנוּ אָף-עַל-פִּי
שְׁאֵתָה מְשִׁלִּיכוֹ בַּתּוֹךְ הָרָפֶשׁ וְהַטִּיט אִין מִה שִׁבְתּוֹכוֹ נִמָּאס אָף יִשְׂרָאֵל וְכו'. הֵינּוּ בְּנִזְכָּר לְעִיל שְׁאָף-עַל-פִּי שֶׁכָּל אֶחָד
מִיִּשְׂרָאֵל עוֹבֵר בְּגִלְיוֹת שְׁעָקָרֵם גָּלוֹת הַתְּאֻוֹת כְּמוֹ שְׁעוֹבְרִים, אָף-עַל-פִּי-כֵן אִין מִה שִׁבְתּוֹכֶם נִמָּאס, כִּי אֲדַרְבָּא דִּיקָא
עַל-יְדֵי הַקְּלָפָה הַקֶּשֶׁה שְׁעַל הָאָנוּ שְׁקֶשֶׁה מְאֹד מְאֹד לְשִׁבְרָה, עַל-יְדֵי זֶה דִּיקָא אִין מִה שִׁבְתּוֹכֶם נִמָּאס כְּמוֹכֵן מִהַמְּשָׁל
בְּחוּשׁ. כִּי הַקְּלָפָה שׁוֹמֵר לְפָרִי כִידוּעַ. כִּי כָּל הָרָפֶשׁ וְהַטִּיט הַמָּאִס מְאֹד שְׁמַתְנַגְלָל הָאָנוּ בְּתוֹכֶם אִין בּוֹ כַּח לְמָאס אֶת
הַמַּאֲכָל שֶׁבְּפִנְיֵמִיּוֹת הָאָנוּ מַחֲמַת שֶׁהַקְּלָפָה הַקֶּשֶׁה מִגִּנַּת עָלָיו וְכו'. וְלִסּוּף יִרְחָצוּ בְּמִים הָרָפֶשׁ וְהַטִּיט וְיִשְׁבְּרוּ הַקְּלָפָה
הַקֶּשֶׁה וְיִוצִיאוּ הַמַּאֲכָל נָקִי וְזֶה וְהַכֵּל בְּכַח הַצִּדִּיק הַנִּזְכָּר לְעִיל: הִל' תְּפִילַת עֲרֵבִית אוֹת צ"ה.

תְּפִילָּה לְאַתְרוּג וּמִינִי

וְתִזְכְּנוּ לְקַיֵּם מַצּוֹת אֶתְרוּג וּמִינִי בְּשִׁלְמוֹת בְּזִמְנֵנוּ בְּרָאוּי. וְנִזְכָּה שִׁיְהִיָּה לָנוּ תָּמִיד אֶתְרוּג נָאָה וְכֹשֶׁר וּמִהְדָּר בְּכָל מִינֵי
הַדּוּר, בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת וְהַהֲדוּר, וְתִגְלָה פָּאֵר הַדֶּרֶת קִדְשָׁת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּעוֹלָם, וּבְפָרֵט פָּאֵר הַדֶּרֶת יְפִי קִדְשָׁת
הַצִּדִּיקִים וְהַכְּשָׁרִים הָאֲמִתִּיִּים, עַד אֲשֶׁר יִשְׁתַּקְּקוּ וְיִכְסְפוּ כָּל בָּאֵי עוֹלָם לְכָלל בָּהֶם, לְהַכְלִל בְּשִׁמְם וּתְפָאֲרָתָם, וְיִשׁוּבוּ
כָּל בָּאֵי עוֹלָם לִילָךְ בְּדַרְכֵיהֶם לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּאַמֶּת כָּל יְמֵיהֶם לְעוֹלָם:

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, מְלַכְנוּ וְאַלְהֵינוּ, מִלֵּא מְשָׁאֲלוֹתֵינוּ בְּרַחֲמִים, וְזָכְנוּ לְבֹא לְכָל מִה שְׁבִקְשָׁנוּ מִלְּפָנֶיךָ, בְּאַפֶּן שְׁנִזְכָּה
לְהַכְלִל בְּאַמֶּת בַּתּוֹךְ שְׁמֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ לְעוֹלָמֵי עַד וּלְנִצָּח נִצְחִים. וְיִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֶךְ הַגָּדוֹל עַל יְדֵינוּ תָּמִיד, וְיִקְנִים
מִקְרָא שְׁכֵתוֹב, וְיִרְאוּ גוֹיִם אֶת שֵׁם יְהוָה וְכָל מַלְכֵי הָאָרֶץ אֶת כְּבוֹדֶךָ. יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מִעַתָּה וְעַד עוֹלָם. עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי
יִשְׁעֵנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךְ וְהַצִּילֵנוּ וּכְפַר עַל חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךְ. בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲשֵׂה נִפְלְאוֹת לְבָדוֹ
וּבְרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וְיִמְלֹא כְבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן: לְקוּסֵי תְּפִלוֹת חֶלֶק שְׁנִי, לֵג.

וְזָכְנוּ לְאַתְרוּג נָאָה בְּחַג הַסְּכּוֹת הַקְּדוֹשׁ, שִׁיְהִיָּה לָנוּ אֶתְרוּג נָאָה וְכֹשֶׁר בְּאַמֶּת וּמִהְדָּר בְּכָל מִינֵי הַדּוּר, וְלִזְכָּר וְהַדָּם
וְעֶרְבָה כְּשָׂרִים וְנָאִים וּמִהְדָּרִים, וְנִזְכָּה לְקַיֵּם מַצּוֹת גְּטִילַת אֶרֶבַע מִינִים בְּזִמְנֵנוּ בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת בְּקִדְשָׁה וּבְטַהֲרָה
גְּדוֹלָה, בְּאַהֲבָה וּבִירְאָה בְּשִׁמְחָה וְחִדּוּה רַבָּה וְעִצּוּמָה. וְאִזְכָּה לִזְמַר הַלֵּל שֶׁלֵּם בְּכֹנֶה גְּדוֹלָה בְּאַמֶּת עִם כָּל הָאֶרֶבָּעָה
מִינִים וְהוֹשְׁעָנוֹת, וְלִנְעֻנֵעַ כָּל הַנִּעְנָעוּתִים הַקְּדוֹשִׁים וְלְהַקִּיף הַהִקְפּוֹת הַנּוֹרְאוֹת, וְהַכֵּל בְּאַהֲבָה וּבִירְאָה וּבְשִׁמְחָה רַבָּה
וְעִצּוּמָה, בְּכֹנֶת הַלֵּב בְּאַמֶּת וּבְדְּבָקוֹת נִפְלָא וּבְהַתְּלַחְבוֹת גְּדוֹל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא בְּאַמֶּת וּבְתָמִים, בְּרְצוֹנְךָ
וּבְרְצוֹן צִדִּיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים, וְאִזְכָּה עַל יְדֵי הַנִּעְנָעוּתִים לְהַמְשִׁיךְ הָאֶרָה מִהַמְּחִין שֶׁבְּרָאשׁ לְתוֹךְ הַשְּׁשָׁה קְצוּוֹת, וּמִשָּׁם יְהִי
נִמְשָׁכִין הַמְּחִין לְבַחֲנִינָת מַלְכוּת, וְיִתְגַּלֵּה מַלְכוּתְךָ לְעֵין כָּל, וְנִזְכָּה לְהוֹדִיעַ לְבָנֵי הָאָדָם גְּבוּרוֹתֶיךָ וּכְבוֹד הַדֶּר מַלְכוּתְךָ,
וְיַדַּע כָּל פְּעוֹל כִּי אַתָּה פְּעַלְתּוֹ וְיִבִּין כָּל יְצוֹר כִּי אַתָּה יִצְרָתוֹ. וְכָל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפִּיו יִתְנוּ כְבוֹד וְהַדָּר
לְמַלְכוּתְךָ: שֵׁם, נוּ.

ביום השני של שבועת ימי המשנה חזרו וזכרו הזוג הזה את הפעמליר השני, הינו החרש שהחיה אותם ונתן להם לחם. והיו בוכים ומתגעגעים: איך לוקחין לבאן את אותו הפעמליר החרש שהחיה אותנו כנ"ל? בתוך שהיו מתגעגעים אחריו, והנה הוא בא ואמר הנני. ונפל עליהם ונשק אותם, ואמר להם: עתה אני נותן לכם במתנה שתהיו כמוני, שתהיו חיים טובים כמוני. כי בתחלה ברכתי אתכם בזה, ועתה אני נותן לכם חיים טובים שלי, במתנה גמורה לדרשה. ואתם סוברים שאני חרש? אין אני חרש כלל. רק שכל העולם בלו אינו עולה אצלי לבלום, שאשמע החסרון שלהם. כי כל הקולות, בלם הם מן חסרונות. כי כל אחד ואחד צועק על חסרונו. ואפלו כל השמחות שבעולם, בלם הם רק מחמת החסרון שישמח על החסרון שחסר לו ונתמלא. ואצלי כל העולם בלו אינו עולה לבלום, שיכנסו באוני החסרון שלהם. כי אני חי חיים טובים שאין בהם שום חסרון. ויש לי הסכמה על זה שאני חי חיים טובים מן המדינה של עשירות. וחיים טובים שלו היו שהיה אוכל לחם ושותה מים. (וספר להם) כי יש מדינה שיש בה עשירות גדול, שיש להם אוצרות גדולים. פעם אחת נתקבצו, והתחיל כל אחד להתפאר עם חיים טובים שלו, איך הוא חי חיים טובים. וכן ספר כל אחד ואחד מסדר החיים טובים שלו.

ועניתי ואמרתי להם, אני חי חיים טובים שהם טובים יותר מחיים טובים שלכם. והא ראיה, כי אם אתם חיים חיים טובים, אראה אם תוכלו להושיע את מדינה פלוגית. היות שיש מדינה שהיה להם גן. והיה באותו הגן פרות שהיה להם כל מיני טעמים שבעולם. גם היה שם כל מיני ריחות שבעולם, גם היו שם כל מיני מראה כל הגננין וכל (הקוויאטין) שבעולם, הכל היה שם באותו הגן.

והיה על הגן גנני אחד שקורין (אגראדניק). והיו בני אותו המדינה חיים חיים טובים על ידי אותו הגן. ונאבד שם הגנני. וכל מה שהיה שם באותו הגן, בודאי מכרח להיות בלה ונפסק, מאחר שאין שם הממנה דהינו הגנני. אבל אף על פי כן היו יכולים להיות מן הספחים שבגן. ובא עליהם מלך אכזר על אותה המדינה ולא היה יכול לעשות להם דבר. והלך וקלקל את החיים טובים של המדינה, שהיה להם מן הגן. ולא שקלקל את הגן, רק שהשאיר שם באותה המדינה ג' בתות עבדים, וצוה עליהם שיעשו מה שפקד עליהם. ועל ידי זה קלקלו את הטעם. שעל ידי מה שעשו שם, כל מי שירצה לטעם איזה טעם יהיה טעם נבלה. וכן קלקלו את הריח, שכל הריחות יהיה להם ריח חלבנה. וכן קלקלו את המראה, שהחשיכו את העינים כאלו יש עננים ועבים (הכל על ידי מה שעשו שם, באשר צוה עליהם מלך האכזר כנ"ל). ועתה אם אתם חיים חיים טובים, אראה אם תוכלו להושיע אותם. ואני אומר לכם (כל זה דברי החרש הנ"ל) שאם לא תושיעו אותם יוכלו הקלקולים הנ"ל של אותו המדינה להזיק לכם גם כן.

והלכו העשירים הנ"ל אל אותו המדינה, וגם אני הלכתי עמם. וגם בדרך הלזכר היו חיים גם כן כל אחד ואחד חיים טובים שלו, כי היו להם אוצרות כנ"ל. כשבאו סמוך להמדינה, התחיל להתקלקל גם אצלם הטעם ושאר הדברים, והרגישו בעצמם שנתקלקל אצלם. ואמרתי להם: אם עתה, שעדין לא נכנסתם אצלם כבר נתקלקל אצלכם הטעם וכו', ואיך יהיה אם תכנסו לשם? ומכל שכן איך תוכלו להושיע אותם. ולקחתי לחם שלי ומים שלי ונתתי להם. והרגישו בלחם ומים שלי כל הטעמים (וכל הריחות וכו') ונתתקן מה שנתקלקל אצלם.

ובני המדינה הנ"ל, הינו המדינה שהיה שם הגן הנ"ל, התחילו לפקח על תקון המדינה שנתקלקל אצלם הטעם וכו' כנ"ל. ונתנישבו, היות שיש מדינה של עשירות (הינו אותו המדינה עצמה הנ"ל), ונראה להם שהגנני שלהם שנאבד (שעל ידו היה להם חיים טובים) הוא משרש אחד עם אותן בני המדינה של עשירות שיש להם גם כן חיים טובים, על כן היתה עצתם לשלח אל אותו המדינה של עשירות, ובודאי יושיעו אותם. וכן עשו, ושלחו שלוחים אל אותו המדינה של עשירות. והלכו השלוחים ופגעו בהם (הינו שהשלוחים פגעו בבני אותו המדינה עצמה של עשירות, כי הם היו רוצים לילך אצלם כנ"ל). ושאלו את השלוחים: להיכן אתם הולכים? השיבו: אנו הולכים אל אותו המדינה של עשירות שיושיעו אותנו. ענו ואמרו: אנחנו בעצמנו הם בני אותה המדינה של עשירות, ואנו הולכים אצלכם. אמרתי אני להם (הינו החרש שמספר כל זה אמר להם): הלא אתם צריכים אלי. כי אתם לא תוכלו לילך לשם להושיע להם כנ"ל. על כן אתם תשארו כאן, ואני אלך עם השלוחים להושיע להם.

והלכתי עמם ונכנסתי במדינה באיזה עיר, ובאתי וראיתי, שבאים אנשים ואומרים איזה דבר הלצה שקורין (ווערטיל). ואחר כך מתקבצים עליהם עוד איזה בני אדם עד שנעשה איזה קבוצה, ואומרים איזה דברי הלצות (הינו ווערטיל) והם מחיכים ושוחקים. והייתי אני ושמעתי שהם מדברים גבול פה. וזה אומר דברי גבול פה, וזה אומר בדקות יותר, וזה שוחק וזה יש לו הנאה וכיוצא. אחר כך הלכתי לחלץ לעיר אחרת, וראיתי ששני בני אדם מריבים זה עם זה מחמת איזה משא ומתן. והלכו אל הבית דין לדון, ופסק להם הבית דין: זה זכאי וזה חייב. ויצאו מן הבית דין. אחר כך חזרו ונתקוטטו זה עם זה.

זה. ואמרו שאינם רוצים זה הבית־דין, רק הם רוצים בית־דין אחר. ובחרו להם בית־דין אחר (כי מאחר שהם מרצים על אותו הבית־דין שבתרו להם יכולין לדון לפניהם) ודנו לפני אותו הבית־דין. אחר־כך חזרו ונתקומטו אחד מאלו עם אחר, ובחרו להם בית־דין אחר. ובן היו מריבים ומתקומטים שם, ובחרו להם כמה בתי דינים, עד שכל העיר היתה מלאה מבתי דינים. והסתכלתי שזה מחמת שאין שם אמת. ועתה זה מטה דין ונושא פנים לזה, ואחר־כך חברו נושא פנים לו, כי הם מקבלים שחד ואין בהם אמת.

אחר־כך ראיתי שהם מלאים נאוף ממש, ויש שם נאוף הרבה עד שנעשה כהתר אצלם. ואמרתי להם, שבשביל זה נתקלקל אצלם הטעם והרית והמראה. כי זה המלך האכזר השאיר אצלם ג' בתות עבדים הנ"ל שיהיו הולכים ומקלקלים את המדינה. שהיו הולכים ומדברים ביניהם גבול פה והכניסו גבול־פה בתוך המדינה, ועל־ידי גבול פה נתקלקל הטעם שכל הטעמים הם טעם גבלה. ובן הם הכניסו שחד במדינה ועל ידי זה נחשכו העינים ונתקלקל המראה כי השחד יעור עיני חכמים. ובן הם הכניסו נאוף במדינה ועל ידי זה נתקלקל הרית (ועין במקום אחר בדבריני שעל־ידי נאוף נפגם הרית). על כן תראו לתקן את המדינה מג' עברות אלו, ולחפש אחרי האנשים הנ"ל ולגרשם. ואז כשתתקנו ג' עברות אלו, לא די שיתתקן הטעם והמראה והרית, כי אם גם הננני שנאבד יוכל גם־כן להמצא.

ועשו כן. והתחילו לתקן את המדינה מג' עברות אלו. וחפשו אחרי האנשים הנ"ל, והיו תופסים את איזה אדם ושואלין אותו מהיכן באת לבא. עד שנתבררו אצלם האנשים של המלך האכזר הנ"ל וגרשו אותם. ותקנו את המדינה מעברות הנ"ל. בתוך כך נעשה רעש: אפשר אף־על־פי־כן זה המשגע שהולך ואומר שהוא הננני, וכל אחד מחזיק אותו למשגע וזורקין אחריו אבנים ומגרשין אותו, אפשר אף־על־פי־כן אולי הוא, הוא הננני באמת. והלכו והביאו אותו לפניהם (הינו לפני אלו שישבו ותקנו את המדינה. וגם הוא, הינו החרש שמספר כל זה, היה שם), ואמרתי: בודאי זה הוא הננני באמת (נמצא שנתתקן על ידו המדינה הזאת).

נמצא שיש לי הסכמה מאותו המדינה של עשירות שאני חי חיים טובים. כי אני תקנתי את המדינה הנ"ל כנ"ל. ועתה אני נותן לכם במתנה את החיים טובים שלי. ונעשה שם שמחה גדולה וחדוה רבה מאד:

ברכה אחרונה מעין שלוש

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם:

על היין: על הגפן ועל פרי הגפן:

על פירות משבעת המינים: על העץ ועל פרי העץ:

על מזונות: על המחיה ועל הכלכלה:

על מזונות ויין ביחד: על המחיה ועל הכלכלה ועל הגפן ועל פרי הגפן:

ועל תנובת השדה ועל ארץ המדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו לאכל מפריה ולשבוע מטובה, רחם (נא) יהוה אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מזבחך ועל היכלך, ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו והעלנו לתוכה ושמחנו בבנינה ונאכל מפריה ונשבוע מטובה ונברך עליה בקדשה ובטהרה: (בשבת: ורצה והחליצנו ביום השבת הזה:) כי אתה יהוה טוב ומטיב לכל ונודה לך על הארץ ועל:

(על היין): פרי הגפן: ברוך אתה יהוה על הארץ ועל פרי הגפן: (בארץ ישראל: ועל פרי גפנה):

(על הפירות): הפירות: ברוך אתה יהוה על הארץ ועל הפירות: (בארץ ישראל: ועל פרותיה):

(על מזונות): המחיה: ברוך אתה יהוה על הארץ ועל המחיה ועל הכלכלה:

(על מזונות ויין ביחד): המחיה ועל פרי הגפן:

ברוך אתה יהוה על הארץ ועל המחיה ועל הכלכלה ועל פרי הגפן: (בא"י ועל פרי גפנה)

נ נח נחמ נחמן מאומן